12 Σεπτεμβρίου 2021

Εθνομάρτυρας Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος: Ο βίος και το μαρτυρικό τέλος του ακατάβλητου πατριώτη

/ Ορθοδοξία· Διεθνές Πρακτορείο Εκκλησιαστικών Ειδήσεων

Την Κυριακή προ της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού η Εκκλησία της Ελλάδος τιμά τη μνήμη των Εθνομαρτύρων Επισκόπων Χρυσοστόμου Σμύρνης, Αμβροσίου Μοσχονησίων, Γρηγορίου Κυδωνιών, Προκοπίου Ικονίου και Ευθυμίου Ζήλων «και των συν αυτοίς αναιρεθέντων κατά την μικρασιατική καταστροφή μαρτύρων» του 1922.

Ειδική Ακολουθία έχει συντάξει ο μακαριστός Μητροπολίτης Πατρών Νικόδημος Βαλληνδράς.

Επιφανέστερα μορφή αυτών αποτελεί οπωσδήποτε ο μάρτυς **Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος**, του οποίου το συγκλονιστικό μαρτύριο είναι πλέον γνωστό από πλήθος αυτοπτών μαρτύρων στις φρικτές του λεπτομέρειες.

Ο Εθνομάρτυρας Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος[1]

Το βράδυ της αποφράδας 27ης Αυγούστου 1922 γράφονταν ο τραγικός επίλογος μιας εκ των δραματικοτέρων σελίδων της ελληνικής ιστορίας. Και σε τούτη, την αλήστου μνήμης έκφανση του ιστορικού μας γίγνεσθαι, ο κλήρος – αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνικού λαού – δεν μπορούσε παρά να έχει, την δική του συνδρομή. Με τον μαρτυρικό θάνατο του ακατάβλητου πατριώτη Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομου Καλαφάτη, αφού προηγήθηκε η διαπόμπευσή του από το φανατισμένο τουρκικό πλήθος, η Σμύρνη και μαζί της ολόκληρος ο ελληνισμός της Ιωνίας, παραδίδονταν στην θηριωδία των κεμαλικών στρατευμάτων υπό τον βαλή Νουρεντίν μπέη. Ποιά είναι όμως τα στοιχεία που συνθέτουν την κορυφαία φυσιογνωμία του διαπρεπή κληρικού και εθνομάρτυρος Χρυσόστομου;

Μια έστω και σύντομη στα πλαίσια της επιφυλλίδας, αποτίμηση της πολυσχιδούς προσφοράς του, θεωρούμε πως συνάδει τόσο με τον σεβασμό της ιστορικής μνήμης, όσο και με την αφύπνιση του υγιούς εθνικού συναισθήματος. Ο Χρυσόστομος γεννήθηκε το 1867 στην Τρίγλια της Προποντίδος και σπούδασε στην περίφημη Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης, όπου έλαβε το ζηλευτό θεωρητικό του υπόβαθρο στην Θεολογική επιστήμη. Σφυρηλατούμενος στα εθνικά ιδεώδη, στο μεγάλο σχολείο της Χάλκης, εξεδήλωσε ενωρίς τις σπάνιες αρετές μιας πολυσχιδούς φυσιογνωμίας που εμέλλετο να πρωταγωνιστήσει στον Μικρασιατικό Ελληνισμό. Έτσι αποτέλεσε την αιχμή του δόρατος μιας ομάδας φωτισμένων κληρικών που εγκαίρως διείδαν τη δυνατότητα υλοποίησης της Μεγάλης Ιδέας. Η οποία εκφράζονταν πρακτικά με την προοπτική ενσωμάτωσης του συνόλου των ελληνικών πληθυσμών της Χερσονήσου του Αίμου, της Μικρασίας και των Αιγαιοπελαγίτικων νησιών. Αυτό το απαράμιλλο εθνικό του φρόνημα, βρήκε πεδίο δόξης λαμπρόν, στην υπόθεση του Μακεδονικού Αγώνα, όπου με αμείωτο πάθος και ένταση από το 1902 μέχρι το 1910 σαν Μητροπολίτης Δράμας δίνεται στην επιτυχή έκβασή του.

Η σύγκρουσή του με τις οθωμανικές αρχές της περιοχής είναι αναπόφευκτη, με αποτέλεσμα την ανεπιθύμητη απομάκρυνσή του από την Μητρόπολη Δράμας, τη εντολή του Πατριάρχη Ιωακείμ Γ’, που γνωρίζοντας ωστόσο τις ικανότητές του, τον τοποθετεί στην νευραλγικής σημασίας για τον ελληνισμό Μητρόπολη Σμύρνης. Και στην Σμύρνη όμως ο φλογερός πατριώτης ευθύς αμέσως πρωτοστατεί σε κάθε δραστηριότητα εθνικού χαρακτήρα, που θα επισύρει την δυσφορία του τουρκικού στρατιωτικού κατεστημένου, ιδία του Νομάρχη Σμύρνης και επιστήθιου φίλου του

Τούρκου Υπουργού εσωτερικών Ταλλάτ πασά, Ραχμή βέη.

Το αρνητικό κλίμα επιτείνεται, όταν μετά τους Βαλκανικούς πολέμους 1912-1913 η νεοτουρκική κυβέρνηση εγκαινιάζει σκληρή πολιτική ανθελληνικών διωγμών. Ο Χρυσόστομος καταγγέλλει τις βιαιοπραγίες και την συνακόλουθη μαζική εκδίωξη, των ελληνικών πληθυσμών και επιτυγχάνει την αποστολή στην Σμύρνη Διεύθυνσης ανακριτικής επιτροπής από τους πρέσβεις των μεγάλων δυνάμεων. Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και προικοδοτημένος με οξύ πολιτικό αισθητήριο καθώς έχει, αντιλαμβάνεται τους κλυδωνισμούς του οθωμανικού κράτους και απευθύνει έκκληση στον ελληνικό πληθυσμό της τουρκικής ενδοχώρας για παραμονή του στα πατρέα εδάφη της Σμύρνης, μέχρι της αποσυνθέσεως του τουρκικού κράτους. Παράλληλα οργανώνει την περίθαλψη και προστασία των εκτοπισμένων πληθυσμών της Παλαιάς Φωκαίας, της Κρήνης, της Περγάμου και της Μαινεμένης, στην Μητρόπολη της Σμύρνης, σε συνάρτηση με την πετυχημένη προσπάθειας διεθνοποίησης της τουρκικής καταπίεσης.

Τούτη η πολύμορφη προσπάθεια του για μιαν ακόμα φορά εξοργίζει τους Τούρκους και με την κήρυξη του Α’ παγκοσμίου πολέμου ο Ραχμή βέης βρίσκει την πολυπόθητη ευκαιρία για να διατάξει την απομάκρυνση του Χρυσοστόμου από την Μητρόπολη της Σμύρνης. Έτσι τον Αύγουστο του 1914 απελαύνεται στην Κωνσταντινούπολη όπου αποδύεται στην συγγραφή στα γαλλικά του έργου του «Ο Ελληνισμός της Μικρασίας και η Νέα Τουρκία», σε μια προσπάθεια ευαισθητοποίησης της διεθνούς κοινότητας, για τα δεινά που υφίσταται ο Μικρασιατικός Ελληνισμός. Εδώ όμως επιχειρεί και μια σοβαρή παρέμβαση στην ελληνική πολιτική σκηνή υποδεικνύοντας στον βασιλιά Κωνσταντίνο να απαγκιστρωθεί από την κοντόφθαλμη στρατηγική της ουδετερότητας και να πολεμήσει στο πλευρό των συμμάχων. Και πράγματι η συμπαράσταση των ελληνικών στα συμμαχικά στρατεύματα στο καίριας σημασίας Μακεδονικό μέτωπο, αποφέρει την επαύριο της νίκης ισχυρά διαπραγματευτικά όπλα στην ελληνική κυβέρνηση, που υπό τον εθνάρχη Ελευθέριο Βενιζέλο υπογράφει τον Οκτώβριο του 1918 την ανακωχή του Μούδρου.

Ο δρόμος για την επιστροφή του Χρυσοστόμου στην Σμύρνη είναι πια γεγονός και ύστερα απο τέσσερα χρόνια επιστρέφει στα ιερά της χώματα, αξιώνοντας συνάμα την εκδίωξη του Ραχμή βέη απο την καρδιά της Ιωνίας. Σε μια ατμόσφαιρα άλλωστε πανδαισίας που δημιουργείται κατά την επιστροφή του σε πανηγυρική δοξολογία της Αγίας Φωτεινής, ανακοινώνει την εκστρατεία του για ένωση της Σμύρνης με την μητέρα Ελλάδα. Η πρωτομαγιά του 1919 επέπρωτο να αποτελέσει την άγια ημέρα όπου τα ελληνικά στρατεύματα κατόπιν εντολής του Ανωτάτου Συμβουλίου της διάσκεψης των Παρισίων, αποβιβάζονται στην Σμύρνη και την

απελευθερώνουν μαζί με τον πληθυσμό της ενδοχώρας. Ενώ η υπογραφή της συνθήκης των Σεβρών απο τον Ελευθέριο Βενιζέλο τον Αύγουστο του 1920, με την οποία ολοκληρώνεται το μεγαλόπνοο σχέδιο της Ελλάδος των δυο Ηπείρων και των πέντε θαλασσών, θα εμπνεύσει την άμετρη εκτίμησή του για τον Εθνάρχη, που εν τω μεταξύ έχει καταξιωθεί σε παγκοσμίου βεληνεκούς διπλωματική φυσιογνωμία.

Οι οξύτατες πολιτικές αντιπαραθέσεις όμως στην Αθήνα που συνοδεύονται με την απομάκρυνση του Βενιζέλου – τον Δεκέμβριο του 1920 – από την πολιτική κονίστρα, οδηγούν κατά αδήριτο τρόπο στον διχασμό. Και ο Χρυσόστομος με παρρησία καίτοι Βενιζελικός σε μια ύστατη προσπάθειά του να αποτρέψει την επερχόμενη καταστροφή για τον ελληνισμό, στην οποία συντείνει η άνευρη και βυθισμένη μέσα στις έριδες ελληνική κυβέρνηση, τείνει χείρα βοηθείας στον βασιλιά Κωνσταντίνο. Άλλωστε το παρακμιακό κλίμα στην Σμύρνη που εναρμονίζεται την δίνη της ελληνικής κυβερνήσεως, τροφοδοτεί και η στείρα παρουσία του αυταρχικού αρμοστή Αριστείδη Στεργιάδη. Η διαδεχθείσα τον Ελευθέριο Βενιζέλο κυβέρνηση επιχειρεί την περαιτέρω διείσδυση των ελληνικών στρατευμάτων στα βάθη της Μικρασίας όπου τερματίζεται η νικηφόρος επέλασή τους στον ποταμό Σαγγάριο. Αυτοί όμως οι πολιτικοστρατιωτικοί ελιγμοί εν παραλλήλω με την απομάκρυνση του Εθνάρχη από την κυβέρνηση, συνεπάγονται την βαθμιαία εγκατάλειψή μας από τους συμμάχους, που υπό διαφορετικό πρίσμα βλέπουν πια την ανακατανομή του γεωπολιτικού χώρου στα παράλια της Μικρασίας. Έτσι προτείνουν στα πλαίσια συμβιβασμού την αποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από την Σμύρνη, με αντάλλαγμα την παραχώρηση της ανατολικής Θράκης.

Την πρόταση ο Χρυσόστομος θα χαρακτηρίσει τερατώδη και δικαίως αφού συναρτάται με την εγκατάλειψη του ελληνισμού της Ιωνίας. Έτσι αδυνατώντας να προτάξει άλλη μορφή άμυνας ιδρύει μαζί με άλλους θαρραλέους κληρικούς και προκρίτους την Μικρασιατική Άμυνα, τον Οκτώβριο του 1921, σε μια απέλπιδα προσπάθεια να αποφευχθεί η εκκένωση της Ιωνίας και να διασωθεί ο υπό την Ανατολή Ελληνισμός. Και σε αυτό όμως το εγχείρημα του ο Χρυσόστομος θα βρει αντιμέτωπο τον αρμοστή Στεργιάδη που συντασσόμενος με την παραπαίουσα και καρκινοβατούσα βασιλική κυβέρνηση των Αθηνών, κηρύσσει παράνομη την Μικρασιατική Άμυνα.

Η κατάρρευση του μετώπου δεν αργεί και η εκδηλωθείσα στις 13 Αυγούστου του 1922 τουρκική επίθεση συνοδεύετε από την μαζική συρροή χιλιάδων προσφύγων της ενδοχώρας στην Σμύρνη. Καταδεικνύοντας την πλήρη ανυπαρξία στοιχειώδους σχεδίου για αναίμακτη εκκένωση του αμάχου πληθυσμού και την

εγκατάλειψή του από την ελληνική κυβέρνηση, στο έλεος της τουρκικής θηριωδίας. Και τούτη την τραγική ώρα του χαλασμού – την οποία η διεθνής κοινότητα θα καταγράψει σαν ανεπανάληπτο δείγμα σφαγής, βιαιοπραγιών και φρικαλεοτήτων – ο Χρυσόστομος σαν στοργικός ποιμενάρχης οργανώνει υποτυπωδώς την περίθαλψη των γεροντοτέρων και την στο μέτρο του δυνατού διαφυγή των γυναικόπαιδων. Όσο για τον εαυτόν του επιφυλάσσει τον τραχύ δρόμο του μαρτυρίου. Μετ' επιτάσεως προσπαθούν να τον πείσουν οι διπλωματικοί εκπρόσωποι των μεγάλων δυνάμεων για την φυγάδευσή του. Αποκρούει σθεναρά κάθε τέτοια πρόταση δηλώνοντας «βαδίζω προς το μαρτύριον» λίγο πριν την συνάντησή του, με τον Τούρκο στρατηγό Νουρεντίν. Μαζί με τον προδομένο εναπομείναντα ελληνικό πληθυσμό παραμένει στην Αγία Φωτεινή.

Σε λίγο ο Νουρεντίν αφού πρωτίστως του απευθύνει την κατηγορία του «προδότη» και του «εχθρού» του τουρκικού έθνους, ενώπιον του αλλαλάζοντος φανατισμένου πλήθους, τον παραδίδει στον όχλο για να τον διαπομπεύσει και να τον κατακρεουργήσει. Δεν θα κατορθώσουν ποτέ όμως οι Τούρκοι, την ηθική εξόντωση του Χρυσοστόμου. Ο εθνομάρτυρας Χρυσόστομος αγωνίστηκε μέχρι αναλώσεως της βιολογικής του ικμάδος για την προάσπιση του Ελληνισμού της Ιωνίας, διατρανώνοντας το μεγαλείο της αδούλωτης ελληνικής ψυχής, μα και την αδιαίρετη σχέση λαού και εκκλησίας. Και για τούτη του την προσφορά θα μείνει για πάντα αθάνατος στα μύχια της καρδιάς μας. Η Ορθόδοξη εκκλησία ανακήρυξε τον Χρυσόστομο Άγιο και Εθνομάρτυρα και η σεπτή μνήμη του εορτάζεται την Κυριακή προ της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού.

Σπάνιο βίντεο-ντοκουμέντο του 1911 με τον μάρτυρα Μητροπολίτη Σμύρνης

Ενα σπάνιο βίντεο με τον μάρτυρα Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομο παρουσιάζεται στο κανάλι «Bahriye». Το βίντεο ξεκινάει με πλάνα της Σμύρνης και της γύρω περιοχής και ο άγιος Ιερομάρτυρας εμφανίζεται στο 1:25.

Παρακολουθήστε:

ΔΕΙΤΕ ΕΠΙΣΗΣ: Άγιος Χρυσόστομος Σμύρνης: ο δρόμος προς το μαρτύριο – (ΒΙΝΤΕΟ)

Ο εκπαιδευτικός **Νικόλαος Βικέτος** μιλάει στην **Πεμπτουσία** για τον Άγιο Χρυσόστομο Σμύρνης και τον δρόμο που διέβη προς το μαρτύριο. Κορυφαία μορφή της Μικρασιατικής Καταστροφής υπήρξε ο τελευταίος Επίσκοπος Σμύρνης, της μιας από τις επτά Εκκλησίες της Αποκαλύψεως, Μητροπολίτης Χρυσόστομος Καλαφάτης. Ο μαρτυρικός του θάνατος από τον τουρκικό όχλο είναι άρρηκτα δεμένος με τις τελευταίες στιγμές της ελληνικής Σμύρνης και του Μικρασιατικού Ελληνισμού. Αν και του προσφέρθηκαν πολλές ευκαιρίες να εγκαταλείψει τη Σμύρνη αυτός προτίμησε να μείνει και να συμμεριστεί την τύχη του ποιμνίου.

Ένας αυτόπτης στο μαρτύριο του Χρυσοστόμου Σμύρνης[2]

Είναι όντως συγκλονιστικές οι περιγραφές του τέλους του κι είναι σαν να διαβάζουμε και πάλι από το βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων τις τελευταίες στιγμές του πρωτομάρτυρα και αρχιδιακόνου Στεφάνου. Τις περιγραφές αυτές κάνει όχι ένας απλός άνθρωπος, του οποίου ίσως μπορούμε να αμφισβητήσουμε την ακρίβεια των λόγων του, ούτε κι ένας ραψωδός που μεγεθύνει τα γεγονότα στην εξιστόρησή τους, αλλά ένας επιστήμονας, αυτόπτης συγκλονιστικού γεγονότος, ο ακαδημαϊκός καθηγητής Γεώργιος Μυλωνάς, και μάλιστα σε ομιλία του επίσημη, στις 14 Δεκεμβρίου 1982, στην Ακαδημία Αθηνών.

Παραθέτουμε αυτούσια τα τελευταία λόγια της ομιλίας αυτής:

«Θα μου επιτρέψετε να τελειώσω την ομιλία μου με μία προσωπική μαρτυρία, που για πρώτη φορά εξομολογούμαι. Κατά τις τελευταίες ημέρες του Σεπτεμβρίου 1922 μία ομάδα φοιτητών του International College της Σμύρνης και εγώ βρεθήκαμε φυλακισμένοι σε απαίσιο υπόγειο, σ’ ένα από τα μπουντρούμια του Διοικητηρίου της Σμύρνης. Σ’ αυτό ήταν ασφυκτικά στριμωγμένοι Έλληνες Χριστιανοί αιχμάλωτοι, μάλλον άνθρωποι προωρισμένοι για θάνατο. Τις βραδυνές ώρες φύλακες μ’ επικεφαλής Τουρκοκρήτα παρελάμβανον θύματα που ετυφεκίζοντο. Στις 5 το απόγευμα της τελευταίας ημέρας του θλιβερού Σεπτεμβρίου, ο Τουρκοκρής εκείνος με διέταξε να τον ακολουθήσω στην αυλή.

– Είσαι δάσκαλος; με ρωτά.

– Αυτήν την τιμή είχα! του απαντώ.

– Και οι άλλοι που ήσαν μαζί σου είναι φοιτητές;

– Ναι, του λέγω.

– Γρήγορα μάζεψέ τους και φέρε τους εδώ!

– Ελάτε μαζί μου έξω! λέγω στους συντρόφους μου.

– Φαίνεται ότι ήρθε η ώρα μας. Εμπρός με θάρρος!

Ποιά ήταν η έκπληξή μας όταν ακούσαμε τον Τουρκο-Κρητικό να λέει:

– Δεν θα σας σκοτώσω, θα σας σώσω. Απόψε θα θανατωθούν όλοι όσοι είναι στο μπουντρούμι, γιατί έφεραν και άλλους που δεν έχουμε χώρο να τους στοιβάξουμε. Θα σας σώσω σήμερα, γιατί ελπίζω αυτό να με βοηθήσει να λησμονήσω μία τρομερή σκηνή που αντίκρυσαν τα μάτια μου, σκηνή στην οποία έλαβα μέρος.

Και συνέχισε:

– Παρακολούθησα το χάλασμα του Δεσπότη σας. Ήμουν μ’ εκείνους που τον τύφλωσαν, που του ‘βγάζαν τα μάτια και αιμόφυρτο, τον έσυραν από τα γένεια και τα μαλλιά στα σοκάκια του Τουρκομαχαλά, τον ξυλοκοπούσαν, τον έβριζαν και τον πετσόκοβαν. Βαθειά εντύπωση μου έκανε και αξέχαστος παραμένει η στάση του. Στα μαρτύρια που τον υπέβαλαν δεν απήντα με φωνές, με παρακλήσεις, με κατάρες. Το πρόσωπό του το κατάχλωμο, το σκεπασμένο με το αίμα των ματιών του, το πρόσωπό του είχε εστραμμένο προς τον Ουρανό και διαρκώς κάτι ψιθύριζε που δεν ηκούετο πέρα από την περιοχή του. Ξέρεις εσύ, δάσκαλε, τί έλεγε;

– Ναι ξέρω, του απήντησα. Έλεγε: Πάτερ Άγιε, άφες αυτοίς, ου γαρ οίδασι τί ποιούσι.

– Δεν σε καταλαβαίνω, δάσκαλε, μα δεν πειράζει. Από καιρού σε καιρό, όταν μπορούσε, ύψωνε κάπως το δεξί του χέρι και ευλογούσε τους διώκτες του. Κάποιος πατριώτης μου αναγνωρίζει την χειρονομία της ευλογίας, μανιάζει, μανιάζει και με το τρομερό μαχαίρι του κόβει και τα δυο χέρια του Δεσπότη. Εκείνος σωριάστηκε στη ματωμένη γη με στεναγμό που φαινόταν ότι ήταν μάλλον στεναγμός ανακουφίσεως παρά πόνου. Τόσο τον λυπήθηκα τότε που με δυο σφαίρες στο κεφάλι τον αποτελείωσα. Αυτή είναι η ιστορία μου. Τώρα που σας την είπα ελπίζω πως θα ησυχάσω. Γι’ αυτό σας χάρισα τη ζωή.

– Και που τον έθαψαν; ρώτησα με αγωνία.

– Κανείς δεν ξέρει που έρριξαν το κομματιασμένο του κορμί».

Αυτή είναι η μαρτυρία ενός αυτόπτη μάρτυρα, που φανερώνει, όπως είπαμε, το μέγεθος της αγιότητας του μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσοστόμου, αφού στην πίστη μας την ορθόδοξη εκείνο που αποτελεί αποδεικτικό μεγάλης αγιότητας είναι η αγάπη που απλώνεται και προς τον εχθρό. Και τίποτε να μην ξέραμε για τον άγιο Χρυσόστομο, και μύρια όσα να του έχουν καταλογιστεί, το τέλος του είναι εκείνο που φανερώνει την εσωτερική, της καρδιάς του, ποιότητα. Κι ο άγιος Χρυσόστομος σαν τον Χριστό, σαν τον άγιο Στέφανο, σαν τους αποστόλους και όλους τους αγίους μάρτυρες ευλογεί τους διώκτες του και προσεύχεται γι' αυτούς. Μόνον όποιος διακατέχεται πλούσια από αυτό το πνεύμα του Χριστού ξέρουμε ότι ανήκει σ' Εκείνον και προεκτείνει την αγιότητα Εκείνου.«Τι έτι χρείαν έχομεν μαρτύρων;».

Δε θέλουμε να μακρηγορήσουμε. Τα πράγματα μιλούν από μόνα τους. Ας επιτραπεί όμως ως κατακλείδα στη μικρή αυτή αναφορά να μεταφέρουμε ένα απόσπασμα από ένα ποίημα πού έχει γραφεί ακριβώς για τον άγιο:

Στον άγιο Χρυσόστομο Σμύρνης

Ό,τι θεριά 'νθρωπόμορφα δε βλέπαν και δε νιώθαν,

τό 'δαν τα δέντρα, τα πουλιά ο ήλιος και το χώμα:

τ' άγιο κορμί πού κείτουνταν ακρωτηριασμένο,

με πύριν' όμως την ψυχή και με αγάπης χρώμα!

Τά χείλη του ψιθύριζαν βαμμένα μέσ' στο αίμα,

την ώρα πού του ρολογιού οι δείκτες σταματούσαν

-κείνο πού πήρ' ο άνεμος με δέος και με φόβο,

για να το φέρει όπου γης και δάκρυα ξεσπούσαν.

«Πατέρα, τη συχώρηση δώσ' τους, μη τους γδικιέσαι,

Γιατί δεν ξέρουνε κι αυτοί σαν τότε οι εχθροί Σου»,

λέγαν τα χείλη τ' άγια του Χρυσοστόμου Σμύρνης,

λίγο πριν φύγει η ψυχή του και από το σώμα χωρίσουν!

Εσείστηκαν οι ουρανοί απ’ τη βαθειά αγάπη

κι ευθύς εφάνη ο Χριστός πού ‘σκυψε κει σιμά του.

«Δούλε καλέ και αγαθέ,μην τον φοβάσαι διόλου

όποιον σου παίρνει τη ζωή μικρό τ’ ανάστημά του»!

Κι έφυγε ο Χρυσόστομος ο της θυσίας άγιος.

Μα άφησε το σώμα του τη γη μας να λιπαίνει.

Από ψηλά τώρα θωρεί κι από την προτομή του

θυμίζοντας το χρέος μας φωνή πού δέν σωπαίνει!

ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ

ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΙΔΡΥΤΑΙ — ΑΛ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ, ΓΕΩΡ. ΡΟΥΣΣΟΣ, ΑΛΕΞ. ΔΟΜΒΟΣ, ΕΜΜ. ΤΟΥΡΤΟΥΡΗΣ, Γ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ΕΥΣΤ. ΡΕΝΤΗΣ, ΔΑΜΒΕΡΓΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1922

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ — ΤΥΠΟΙΣ: ΑΔΕΛΦΟΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 29 — ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΓΕΡΑΣ. ΛΥΧΝΟΣ

Η ΣΜΥΡΝΗ ΚΑΙΕΤΑΙ – Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΕΚΡΕΟΥΡΓΗΘΗ – ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΣΦΑΖΟΝΤΑΙ!

ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Ο ΜΑΡΤΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

«Η ΑΣΠΙΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ»

2Α ΕΚΔΟΣΙΣ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ ΝΑ ΣΩΣΗ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ

ΘΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΝ ΤΑ ΦΟΝΙΚΑ ΠΥΡΑ Η ΣΥΜΠΤΩΣΙΣ ΜΕ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΑ

«Ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος εκρεουργήθη», γράφει στις 2 Σεπτεμβρίου 1922 η εφημερίδα «Ελεύθερον Βήμα»

«Διερχόμεθα ημέρας και ώρας μεγάλης ταραχής και αγωνίας» – Επιστολή

του Χρυσοστόμου Σμύρνης προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη[3]

Η επιστολή αυτή του Χρυσοστόμου Σμύρνης προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη στάλθηκε λίγες μέρες πριν από το μαρτυρικό του τέλος. Καταγράφει την αγωνία και τις άοκνες προσπάθειες του ιεράρχου για την προστασία των χριστιανών από τα έπερχόμενα δεινά, αλλά και την ακατανόητη στάση των ελληνικών αρχών μπροστά στην βέβαιη καταστροφή.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Διερχόμεθα ημέρας και ώρας μεγάλης ταραχής και αγωνίας. Τα μέχρι της σήμερον αήττητα αναδειχθέντα Ελληνικά όπλα φαίνεται ότι εκάμφθησαν προ των κολοσσιαίων παντοίας φύσεως πολεμικών υλικών, ιδίως πυροβολικού, αεροπλάνων και αυτοκινήτων, αλλά και ανδρών, παρασκευών και προμηθειών του εχθρού. Η μία μετά την άλλην αι πρώται οχυρωματικαί μας γραμμαί έπεσαν εις χείρας του εχθρού. Μετά τας θέσεις του Αφιόν Καρά- χισάρ, και τα επίσης στρατηγικά σημεία Τοναλού Βουνάρ εγκατελείφθησαν υπό των ημετέρων, οι οποίοι νυν μάχονται απεγνωσμένον αγώνα εν Μπανάζ. Σήμερον την μεσημβρίαν ακριβώς επεσκέφθην τον Επιτελάρχην της Στρατιάς Στρατηγόν κ. Βαλέτταν και ηρώτησα αν υπάρχουν ελπίδες βάσιμοι να αναχαιτισθή υπό του στρατού μας η εξαπολυθείσα εχθρική επίθεσις και προέλασις. Ομολογώ δε ότι εκ των απαντήσεών του δεν έμεινα διόλου ικανοποιημένος και ευχαριστημένος· διότι και αι παρήγοροι λέξεις, ας μοι προσέθηκεν, ότι έχομεν και άλλας γραμμάς αμύνης εν Ουσάκ και εν Φιλαδέλφεια, διόλου δεν μας καθησύχασαν. Εν δε τη συσκέψει των Δύο Ανωτάτων Κοινοτικών Σωμάτων της πόλεως, ήτις έλαβε χώραν σήμερον περί το εσπέρας, παρά πάντων ωμολογήθη το λίαν κρίσιμον και σοβαρόν της καταστάσεως και μετά τας δηλώσεις έτι και διαβεβαιώσεις του Υπάτου Αρμοστού προς μεταβάσαν παρ’ αυτώ Ιδιαιτέραν Επιτροπήν, ότι τόσον αυτός όσον και ο Αρχιστράτηγος αγρυπνούσι και λαμβάνουσιν όλα τα υπό των περιστάσεων ενδεικνυόμενα μέσα και μέτρα, και πάλιν τα πνεύματα όλων είνε τεταραγμένα και εξεγηγερμένα, μετά την εις Σμύρνην μάλιστα άφιξιν των πρώτων καταφόρτων εκ δυστυχών προσφύγων εξ Ουσακίου και άλλων χωρών σιδηροδρομικών συνολκών. Οι πάντες προαισθάνονται ότι οι μέγιστοι των κινδύνων και των συμφορών επικρέμανται επι του δυστυχούς Χριστιανικού πληθυσμού, όσον του εσωτερικού, άλλο τόσον και της Σμύρνης, γνωστού όντος μάλιστα ότι και αυτοί οι αστικοί και αγροτικοί Τουρκικοί πληθυσμοί όλοι, ουδενός εξαιρουμένου, είνε ωπλισμένοι μέχρις οδόντων, χάρις εις την ακατανόητον επί τριετίαν ανοχήν και μακροθυμίαν της Υπάτης Αρμοστείας και όλων των λοιπών Στρατιωτικών και Αστυνομικών Ελληνικών Αρχών. Νικηφόρος είσοδος του Τουρκικού στρατού εις τας πόλεις του εσωτερικού και δη και εις την πρωτεύουσαν πόλιν Σμύρνην και η συνένωσις μετ’ αυτού όλων των

εξωπλισμένων Τουρκικών πληθυσμών, όσοι πλήρεις ασφαλείας και ησυχίας έζων μέχρι τούδε υπό την σκέπην της Ελληνικής Διοικήσεως και την προστασίαν του Ελληνικού Στρατού, μεθ' οίων εξάψεων λύσσης και αγρίας σφαγής θέλει σημειωθή. Είνε περιττόν να σημειώσω ενταύθα, διότι όλοι έχομεν πικροτάτην αιματηράν πείραν των αλλεπαλλήλων και συνεχών και αναπόφευκτων σφαγών, δι' ων σημειούται πανταχού η διάβασις των Τούρκων είτε ως ηττημένων είτε ως νικητών. Δυστυχώς, όλος και ο υπαίθριος των χωρίων και ο αστικός των πόλεων Ελληνικός πληθυσμός διατελεί παντελώς άοπλος χάρις εις τα αυστηρά και όντως δρακόντεια μέτρα, άτινα κατ' αυτού ελήφθησαν, αφ' ου υπό της Υπάτης Αρμοστείας ουδ' εις αυτήν την επί άλλαις χρησταίς ελπίσι ιδρυθείσαν εν Σμύρνη Ελληνικην Μικρασιατικήν Άμυναν επετράπη να αγοράση και φέρη όπλα και εξόπλιση πολιτοφύλακας προς αναπτέρωσιν του καταπεπτωκότος φρονήματος των ημετέρων και προστασίαν της ζωής των πολιτών τουλάχιστον από τας συμμορίας και τα άτακτα Τουρκικά στίφη· και θα συμβή δια τον λόγον τούτον το πρωτάκουστον φαινόμενον να παραδοθή εις την σφαγήν και τον όλεθρον ολόκληρος εκατοντάδων χιλιάδων Ελληνικός πληθυσμός, χωρίς να δυνηθή να αντιτάξη αξιόχρεων τινά υπέρ της ζωής του έστω και πρόσκαιρον ολίγων ημερών ή ωρών άμυναν, μέχρις ου τουλάχιστον παρέμβωσιν αι Ευρωπαϊκαί Δυνάμεις και σώσωσι την κατάστασιν και τούτο κατόπιν των τόσων διατυμπανισθέντων και διαλαληθέντων περί Παμμικρασιατικής Ελληνικής Οργανώσεως και Αμύνης, τα οποία χάρις εις τας ακατανοήτους και ακαταλογίστους απαγορεύσεις της Ελληνικής Διοικήσεως έμειναν γεγραμμένα μόνον εν τοις προς την Μικρασιατικην Άμυναν υπομνήμασί μου και εν ταις ακαδημαϊκαίς και πλατωνικαίς συζητήσεσι και τοίς πρακτικοίς των μελών της λεγομένης Μικρασιατικής εν Σμύρνη Αμύνης.Των πραγμάτων επί ξυρού ακμής και εν ούτω κρισίμω σημείω ευρισκομένων, όλων τα απέλπιδα όμματα στρέφονται και πάλιν προς την Μητέρα Εκκλησίαν και ικετεύομεν πάντες την Υμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, όπως εν τη αξιοχρέω Αυτής μερίμνη προβή επειγόντως και αποτελεσματικώς εις τα κατάλληλα παρά τοις εν Κωνσταντινουπόλει Υπάτοις Αρμοσταίς προς σωτηρίαν των εις έσχατον κίνδυνον σφαγής και ολέθρου ευρισκομένων χιλιάδων Χριστιανών τέκνων Της σοβαρά μέτρα. Εφ' ω και προσθέτως ικετεύομεν την Υμετέραν Παναγιότητα ίνα μη λείψη εγκαίρως να διαφωτίση την Χριστιανικήν συνείδησιν των πεπολιτισμένων λαών και ιδία του Κληρικού κόσμου της Ευρώπης και Αμερικής περί των επαπειλουμένων κατα των Χριστιανών της Μικρασίας μεγίστων κακών.Ημείς ενταύθα αποστέλλομεν αύριον Επιτροπάς εκ μελών των Δύο Σωμάτων υπό την προεδρίαν μου τόσον προς τον Ύπατον Αρμοστήν και τον Αρχιστράτηγον όσον και προς τους ενταύθα Γενικούς Προξένους Αγγλίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Αμερικής, ίνα εφελκύσωμεν την προσοχήν των επί των μελλόντων γενέσθαι μεγίστων κακών, τα οποία ημείς μεν οι Χριστιανοί ορμεμφύτως διαισθανόμεθα ότι θα λάβωσι χώραν

καθ’ όλην την Μικρασίαν εις μεγίστην και ευρυτάτην κλίμακα, οι δε ημέτεροι Αρμοστής και Αρχιστράτηγος, καθώς και οι ξένοι Πρόξενοι, δεν θέλουσι να πιστεύσωσι ότι είνε δυνατόν εν πλήρει εικοστώ αιώνι να λάβωσιν χώραν εν αυτώ τω ομφαλώ της Ευρώπης υπό τα όμματα όλου του πεπολιτισμένου Χριστιανικού κόσμου. Μόνον φοβούμεθα μήπως δεν μας επιτραπή υπό των Ελληνικών πολιτικών και στρατιωτικών του τόπου Αρχών να τηλεγραφήσωμεν και καταστήσωμεν εγκαίρως ακουστήν την φωνήν της οδύνης μας και εις τα Χριστιανικά Ανακτοβούλια και τας Κυβερνήσεις της Ευρώπης και Αμερικής. Εφ’ ω και προσθέτως ικετεύομεν την Υμετέραν Παναγιότητα ίνα μη λείψη εγκαίρως να διαφώτιση την Χριστιανικήν συνείδησιν των πεπολιτισμένων λαών και ιδία του Κληρικού κόσμου της Ευρώπης και Αμερικής περί των επαπειλουμένων κατά των Χριστιανών της Μικρασίας μεγίστων κακών.

Επί τούτοις επιφυλασσόμενος να αναφέρω τακτικώς ει τι σοβαρόν οσημέραι λαμβάνει χώραν εν τω τόπω προς πλήρη διαφώτισιν και γνώσιν της Μητρός Εκκλησίας, δράττομαι της ευκαιρίας να σημειωθώ μετ’ άκρου σεβασμού.

Εν Σμύρνη τη 19η Αύγούστου 1922

Ο Σμύρνης Χρυσόστομος

Ο Νεομάρτυς Μητροπολίτης Μοσχονησίων Αμβρόσιος*[4]*

Εκτός από την αγία μορφή του μάρτυρα Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσοστόμου, πλήθη ηρωικών μαρτύρων, κληρικών και λαϊκών, πότισαν με το τίμιο αίμα τους τα αλησμόνητα εδάφη των προγόνων μας, κατά τις τραγικές εκείνες μέρες του Ελληνισμού του 1922.

Ξεχωριστή θέση στους αρχιερείς που δεν εγκατέλειψαν το ποίμνιό τους και συνέδεσαν τη μοίρα τους μαζί του, υπήρξε ο Μητροπολίτης Μοσχονησίων Αμβρόσιος. Αυτός καταγόταν από το Τριαντάρο της Τήνου, αλλά γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1872 όπου υπήρχε μια σημαντική παροικία Τηνίων. Ήταν ένας ιδιαίτερα μορφωμένος ιεράρχης, που είχε σπουδάσει στη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού στα Ιεροσόλυμα και στη Θεολογική Ακαδημία του Κιέβου. Υπηρέτησε σε πολλές ελληνικές κοινότητες της Κριμαίας (Θεοδοσίας, Συμφεροπόλεως, Σεβαστουπόλεως).

Το 1913 χειροτονήθηκε βοηθός επίσκοπος της Μητροπόλεως Σμύρνης με τον τίτλο Ξανθουπόλεως, ὑστερα από αίτημα του Μητροπολίτη Χρυσοστόμου. Τον αναπλήρωσε μάλιστα κατά την εξορία του, στον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το 1919 ορίσθηκε ως πατριαρχικός έξαρχος στα Μοσχονήσια και το 1922 τοποθετήθηκε ως Μητροπολίτης Μοσχονησίων. Επειδή οι κάτοικοι είχαν ταλαιπωρηθεί από τα μέτρα της Κυβέρνησης το 1915 (εκτοπίσεις, τρομοκρατία κ.λπ.), η αρωγή και η φροντίδα του ανακούφισαν κατά πολύ το χριστιανικό στοιχείο της περιοχής.

Κατά τη Μικρασιατική καταστροφή παρέμεινε στη θέση του, αποφασισμένος να ακολουθήσει τις τύχες του ποιμνίου του και εμψυχώνοντάς το. Σύμφωνα με μία εκδοχή, εκτοπίσθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου του 1922 μαζί με 6.000 χριστιανούς και 12 Ιερείς και Μοναχούς στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας. Καθ’ οδόν αποφασίσθηκε η θανάτωσή του και οι δήμιοι του πρώτα τον πετάλωσαν κι υστέρα κόβοντας σιγά-σιγά τα μέλη του τον αποτελείωσαν. Σύμφωνα με άλλες πηγές, τον έθαψαν ζωντανό σε ένα τάφο μαζί με άλλους εννέα Ιερείς σε λάκκο έξω από την πόλη των Κυδωνιών.

[1] Πάνος Ν. Αβραμόπουλος, M.Sc Δ/χος Μηχανικός Ε.Μ.Π. / Πηγή: pemptousia.gr
[2] Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Δορμπαράκης / Πηγή: Μηνιαίο Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς «Πειραϊκή Εκκλησία», Αριθμός Φύλλου 207, Σεπτέμβριος 2009
[3] Πηγή: «Το αρχείον τον εθνομάρτυρος Σμύρνης Χρυσοστόμου», έκδ. Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης – αναδημοσίευση από: Μηνιαίο Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς «Πειραϊκή Εκκλησία», Αριθμός Φύλλου 207, Σεπτέμβριος 2009
[4] Πηγή: pemptousia.gr
Πηγή: www.orthodoxianewsagency.gr